

पूर्णमिदं

Newsletter
March-April 2021

संपादकीय

२०२१ चा दुसरा म्हणजेच मार्च-एप्रिल महिन्याचा अंक आपल्यापर्यंत पोहोचवत आहोत. अंक प्रसिद्ध करण्याचे वेळापत्रक यावर्षीपासून थोडे बदलत आहोत, प्रत्येक अंक आता कालावधीच्या मध्यात प्रकाशित होईल. म्हणूनच मार्च-एप्रिलचा अंक आता एप्रिलच्या दुसऱ्या आठवड्यात प्रसिद्ध करत आहोत.

गेल्या महिन्यात झालेले महिलांचे शिवणकलेमधील निरनिराळे प्रशिक्षण, संगणक दुरुस्तीमधील दिव्यांगांचे प्रशिक्षण ही मोठी उपलब्धी राहिली. एकूण ४५ जणांना यातून प्रशिक्षण मिळाले. अनेक प्रशिक्षणार्थी या प्रशिक्षणाचा उपयोग करून स्वतःच्या पायावर उभे राहिले आहेत. असे प्रशिक्षण पुण्याच्या प्रत्येक भागात पुढील कालावधीत घेण्याचा 'पूर्णम' चा मानस आहे. याकरिता या विषयात काम करणाऱ्या संस्थांशी बोलणे चालू आहे.

करोनाच्या दुसऱ्या साथीच्या संकटामुळे पुढील एक महिना कामे पूर्ण करण्यासाठी आव्हानात्मक असणार आहे. ई-कचरा आणि प्लॅस्टिक जनजागृती आणि संकलनासाठी सोसायटीमध्ये प्रवेश मिळवणे, प्रत्यक्ष मोहीम क्रियान्वित करणे आणि स्थानिक स्वयंसेवकांच्या बरोबरीने पुढील योजना करणे याकरिता आपला सहभाग आणि सहयोग मोठ्या प्रमाणात अपेक्षित आहे. आठवड्याची संकलन केंद्रे चालविण्याकरिता स्थानिक स्वयंसेवकांची मदत स्थानिक पातळीवर मिळाली, तर ह्या वर्षात ५० संकलन केंद्रे उभी करण्याचा संकल्प पूर्णत्वाला जाऊ शकेल असा आम्हाला विश्वास आहे.

एप्रिल महिन्याच्या अखेरीस पूर्णम च्या फेलोशिप (fellowship) प्रकल्पा संदर्भात तपशील जाहीर होतील. सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांच्या नवनवीन कल्पनांना प्रत्यक्षात

आणण्यासाठी ही फेलोशिप योजना काम करेल. जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांनी सहभाग घ्यावा अशी सर्वांना विनंती.

सध्याच्या करोनाच्या महामारीच्या संकटावर उपाय म्हणून शासनाने वेगवेगळे निर्बंध आणले आहेत. या सर्व नियमांचे आपण काटेकोरपणे पालन करावे, योग्य वेळी आपापले लसीकरण करून घ्यावे आणि आवश्यक ते प्रतिबंधात्मक उपाय करावेत, जेणेकरून या महामारीवर आपण समर्थपणे मात करू शकू. आपण सर्वांनी आपल्या कुटुंबीयांच्या आरोग्याची योग्य ती काळजी घेऊन या महामारीच्या दुसऱ्या लाटेला समर्थपणे मोडून काढूया, म्हणजे पुढचे आपले ठरविलेले कार्य वेळेत आणि यशस्वीपणे पूर्ण करता येईल.

धन्यवाद !

- संपादकीय मंडळ

Bimonthly Report

E-waste and Plastic Waste Management

Under this project, we collect electronic and electrical waste and plastic waste and handover it to Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) authorized recyclers. The waste which can be reused is refurbished and donated to needy organizations. Poornam conducts E-waste and plastic waste collection drives every Saturday-Sunday and weekly runs permanent collection centers around the Pune city with support of Cummins India Foundation.

Poornam conducts regular collection drives at society & commercial level. These drives are supported by Cummins India Foundation.

In months of January & February, Poornam team conducted total 7 collection drives at society level & 2 drives at commercial level across 6 zones of Pune city where around 98 donors donated E-waste and plastic waste. Total E-waste and plastic waste collection during these drives are 2 ton and 730 kg respectively. Twelve weekly collection centers were open during these two months.

Awareness initiatives

Along with activities for city's waste management Poornam spread awareness regarding waste management and environment. Making citizens aware is important for accelerating public participation in managing waste. Poornam was conducting several webinars on Facebook regarding Entrepreneurship opportunities in various environment related fields. In the months of January & February, 8 webinars were organized. Eminent speakers guided about topics such as Eco-Friendly Cremation, Geographic Information System (GIS), Environmental Law, Water &

Waste Water Quality Management, Air Quality, Habitat & Wildlife Management & Conservation, Pedology & Environment and Opportunities in Environmental Domain. Webinar were conducted on every Wednesday at 4.30 pm.

This project also includes conducting awareness programs, lectures & competitions at School level. In the months of January and February, E-waste awareness sessions were conducted online at twelve schools in Pune City & total 368 students attended these sessions.

Fabric Up-cycling

Indian culture has always been developed in the favor of sustainability of environment, inclusive of 3 Rs- Reduce, Reuse, and Recycle. Fabric Up-cycling is also one of the Poornam's projects which takes this concept to the wider level. Under "Your Fabric, Our skill" activity we are collecting old jeans & manufacturing attractive products out of those & give those back. In the month of January, we carried one collection drive at which fourteen jeans were collected. We arranged 3 promotional stalls of Fabric Up-cycled Products at various places.

In the month of January, recognition ceremony of 'Women's Braining Program' was held on 21st January. Training program was carried out from 1st October to 15th December 2020. The program included training of skills namely Toy making, Jewellery making, Patch work, Godhadi making, Warli Painting. Chief guests invited for this ceremony were Vidyatai Deshpande, who is a Social Worker & Vaibhav Nikam who is Manager at Persistent Foundation. About thirty four women completed course work for all five training programs. This training program is supported by Persistent Foundation.

Green Consultancy

Under this project we provide consultation regarding rainwater harvesting, wet waste and dry waste management at society, commercial and rural/town level. In Pune city, we run composting

unit & rainwater harvesting unit at Laxmi Park Society, Navi Peth. Some units have been stopped due to present situation of COVID-19. Establishment of Windrow Composting Unit for processing garden waste is under process.

Upcoming Announcement

Poornam Ecovision Foundation is going to offer Fellowship to student scholars from June. Details of fellowship will be declared in the last week of April.

Photo Gallery

Webinars

E-waste & Plastic Collection Drives at Society Level

Recognition Ceremony: Women Training Program

पर्यावरण रक्षण : आपली जबाबदारी

पर्यावरण रक्षणाचा विचार करण्यापूर्वी प्रथम पर्यावरण म्हणजे काय हे आपण समजावून घेऊ.

पर्यावरण म्हणजे आपल्या सभोवती असलेल्या सर्व जैविक आणि अजैविक घटकांचा समूह. जैविक घटकांमध्ये विविध प्रकारचे गुणधर्म असलेल्या वनस्पती, प्राणी व सूक्ष्मजीव यांचा समावेश होतो, तर अजैविक घटकांमध्ये हवा, पाणी, माती, खनिजे, उष्णता, प्रकाश यांचा समावेश होतो. या सर्व जैविक व अजैविक घटकांमधील विविधता, त्यांचा परस्परांशी असलेला संबंध, समायोजनाच्या पद्धती, उत्क्रांती यांच्या एकत्रित परिणामातून निर्माण झालेली परिसंस्था म्हणजेच पर्यावरण!

आपल्या सुजलाम् सुफलाम् देशात विविध प्रकारच्या परिसंस्था (Eco-systems) बघायला मिळतात. उदाहरणार्थ नदी, नाले, ओढे, तलाव, सागर, महासागर, खाड्या, खारफुटी वने, समुद्रकिनारे, टेकड्या, डोंगर, पर्वत, दऱ्या, खोरी, गवताळ प्रदेश, काटेरी वने, पानगळी वने, दलदल, वाळवंट इत्यादी वेगवेगळ्या प्रकारची भूरचना, हवामान, पर्जन्यमान, भौगोलिक स्थान यामुळे मोठ्या प्रमाणात अधिवासांची विविधता दिसून येते. त्यामुळेच येथे वास करणाऱ्या असंख्य वनस्पती, बुरशी, कवके, कीटक, पक्षी, मासे, उभयचर व सरपटणारे प्राणी, सस्तन प्राणी, जलचर प्राणी, सूक्ष्मजीव या सर्वांमध्ये प्रचंड प्रमाणात विविधता आढळून येते. यालाच जैवविविधता (Biodiversity) असे म्हणतात.

संयुक्त राष्ट्रसंघाने घोषित केलेल्या जगातील एकूण १७ जैवविविधता संपन्न देशांच्या यादीत भारताचा समावेश आहे. संपूर्ण जगात ३६ जैवविविधता केंद्रे (Biodiversity Hotspots) घोषित केली गेली आहेत. त्यापैकी चार भारतात आहेत, ती पुढीलप्रमाणे-

➤ पूर्व हिमालय - दार्जीलिंग, सिक्कीम, अरुणाचल प्रदेश.

१०००० वनस्पती प्रजाती, ३१६० प्रदेशनिष्ठ.

➤ इंडो बर्मा - ईशान्य भारत, म्यानमार, थायलंड, व्हिएतनाम, कंबोडिया.

१३५०० वनस्पती प्रजाती, ७००० प्रदेशनिष्ठ.

➤ सुंदा लँड - निकोबार बेटे, इंडोनेशिया, मलेशिया, फिलिपिन्स, सिंगापूर.

२५००० वनस्पती प्रजाती, १५००० प्रदेशनिष्ठ.

➤ पश्चिम घाट व श्रीलंका - सह्याद्री पर्वतरांगा, श्रीलंका ५८०० वनस्पती प्रजाती २१०० प्रदेशनिष्ठ.

यावरून आपल्या देशातील प्रचंड जैवविविधतेची आपल्याला कल्पना येईल. या सर्व ठिकाणी प्रदेशनिष्ठ प्रजातींची संख्याही भरपूर प्रमाणात आहे, प्रदेशनिष्ठ प्रजाती म्हणजे प्राणी व वनस्पतींच्या अशा प्रजाती ज्या फक्त आणि फक्त त्याच प्रदेशात आढळतात, जगात इतरत्र कुठेही त्या सापडत नाहीत. उदा. निलगिरी थार नावाची मेंढी फक्त निलगिरी पर्वतावर आढळते. IUCN ने ती दुर्मिळ व संकटग्रस्त म्हणून घोषित केली आहे. आसामचा एकशिंगी गेंडा, गीरमधील एशियन सिंह, सुंदरबनातील वाघ, रॉयल बेंगॉल टायगर, गंगा नदीतील मगरी, डॉल्फिन, भीमाशंकरमधील शेकरू, हिमालयातील हिमबिबट्या, पश्चिम घाटातील लायन टेल मकाक नावाची वानराची जात... अशी कितीतरी उदाहरणे देता येतील. प्राण्यांप्रमाणेच वनस्पतींच्याही अनेक प्रदेशनिष्ठ प्रजाती आढळतात. उदा. हिमालयातील देवदार, न्होडोडेंड्रॉन वृक्ष, विविध प्रकारची ऑर्किड्स, औषधी वनस्पती, पश्चिम घाटातील कोरांटी, तेरडा, कंदील पुष्प यांच्या असंख्य जाती, ऑर्किड्स, औषधी वनस्पती, पिसा, डिकेमाली, धूप, कोकमसारखे वृक्ष हे प्रदेशनिष्ठ असून दुर्मिळ व संकटग्रस्त आहेत. या प्रदेशातून जर या प्रजाती नष्ट झाल्या तर त्या संपूर्ण जगातून कायमस्वरूपी नष्ट होण्याचा धोका आहे. म्हणून त्यांचे संरक्षण व संवर्धन करणे अत्यंत आवश्यक आहे. पर्यावरण रक्षण म्हणजे जैवविविधतेचे रक्षण. पृथ्वीच्या पाठीवर जिथे जैवविविधता जपली गेली तिथली परिसंस्था समतोल अवस्थेत राहिली व माणूस सुखी झाला.

कसे करता येईल आपल्याला पर्यावरण रक्षण?

सर्व पर्यावरणीय समस्यांचे मूळ म्हणजे बेसुमार वाढणारी लोकसंख्या. नैसर्गिक संसाधनांना मर्यादा आहे, एक विशिष्ट क्षमता आहे. त्या क्षमतेच्या पलीकडे निसर्गावर भार टाकला तर असमतोल निर्माण होतो. म्हणून लोकसंख्या नियंत्रण ही सर्वात महत्वाची बाब आहे. दुसरी महत्वाची गोष्ट म्हणजे पर्यावरण पूरक जीवनशैली व शाश्वत विकास. गरजा कमी करणे (Reduce), पुनर्वापर (Reuse) व कचऱ्याचे उपयुक्त पदार्थात रूपांतर (Recycle) ही शाश्वत विकासाची तीन महत्वाची सूत्रे आहेत. त्यांचा अवलंब केलं पाहिजे. उदा. कंपोस्टिंग. आपल्या घरात निर्माण झालेला ओला कचरा आपण आपल्या बालकनीत अगदी चार कुंड्यांमधील झाडांमध्ये जिरवू शकतो. हीच चार झाडे पक्ष्यांसाठी, कीटकांसाठी अधिवास म्हणून उपयोगी पडतात. टेरेस ज्यांच्याकडे आहे त्यांना अशी भरपूर झाडे लावता येतील व काही प्रमाणात भाजीपालाही पिकवता येईल. त्यामुळे ताजा सेंद्रिय भाजीपाला घरच्या घरी मिळेल. शिवाय भाजी वाहतुकीसाठी लागणाऱ्या ऊर्जेचीही बचत होईल. टेरेस गार्डनमुळे पक्ष्यांना, कीटकांना, फुलपाखरांना अधिवास तयार होतो व हिरवाईमध्ये भर पडते. पक्षीतज्ज्ञ किरण पुरंदरे म्हणतात की, आपल्या बालकनीच्या टेरेसचा एखादा कोपरा अडगळीचा असा राखून ठेवा, जिथे पक्ष्यांना घरटे बांधण्यासाठी लागणारा कच्चा माल म्हणजे काड्या, दोरे, कापूस, सुतळ्या, वाळलेले गवत इत्यादी उपलब्ध होईल. सोसायट्यांमध्ये मोकळ्या जागेवर देशी झाडे लावता येतील व एखादा छोटासा जमिनीचा तुकडा शिल्लक ठेवला तर तिथेही निसर्गतः वाढणारा झाडझाडोरा, गवत, वेली यांचा नैसर्गिक अधिवास निर्माण होईल. आपल्या परिसरातील जैवविविधता जाणून घेऊन ती जतन व संवर्धन करण्यासाठी आपण प्रयत्न केले पाहिजेत.

आपल्या जवळपास ओढा, नदी असेल तर तिचे प्रदूषण कसे कमी करता येईल; याचा विचार व कृती होणे गरजेचे आहे. आज आपल्याकडील अनेक नद्या दोन प्रकारच्या प्रदूषणाच्या धोक्यात आहेत. आधुनिक रासायनिक प्रदूषण व मानवी घाण आणि उत्सर्जन पदार्थ, नद्यांच्या काठचे अनेक प्रकल्प व कारखाने घातक रसायने नदीच्या पाण्यात सोडत असतात. ती पाण्यात मिसळली जाऊ नयेत म्हणून केलेल्या कायद्यांचे काटेकोर पालन केले तरच नदीचे पाणी वाचवता

येईल. माणसाने तयार केलेला कचरा, दैनंदिन जीवनात वापरली जाणारी रसायने. उदा. दूधपेस्ट, साबण, डिटर्जंट, कॉस्मेटिक्स इ. ही सरतेशेवटी सांडपाण्यातून नदीला जाऊन मिळतात. नदीकाठी असलेल्या शेतांमधून वापरली जाणारी रासायनिक खते, कीटकनाशके पावसाच्या पाण्याबरोबर नदीच्या पाण्यात मिसळतात. या रसायनांमुळे मासे, वनस्पती व इतर जलचर प्राणी यांच्या जीवितास धोका पोहोचतो व ते नष्ट होतात. नदी स्वच्छ ठेवणे हे आपल्या प्रत्येकाचे कर्तव्य आहे. आपण आपल्या घरात राहूनही नदी स्वच्छ ठेवू शकतो. कधी एकदा शांतपणे बसून आपल्या घरगुती वापरातील रसायने कोणती व त्यांचा वापर कमीत कमी करता येईल, त्यांना सेंद्रिय पर्याय कोणते याचा विचार करणे गरजेचे आहे. उदा. साबणाऐवजी उटणे, श्याम्पू ऐवजी रिठा शिकेकाई वापरता येईल. आपल्या स्वच्छतेबद्दलच्या कल्पना एकदा तपासून पाहायला हव्या. डिटर्जंट, साबण, कॉस्मेटिक्स यांच्या बेसुमार वापराची खरंच गरज आहे का? प्लास्टिकचा वापर कसा टाळता येईल?

नदीकाठी वाढणारा झाडझाडोरा, गवत व इतर वनस्पती यांचे नदीच्या कार्यात फार महत्त्व आहे. झाडांची मुळे माती घट्ट धरून ठेवतात व धूप थांबवतात. नदीकाठच्या झाडांवर अनेक जीवांना सावली, अन्न व आसरा मिळतो. पडणाऱ्या पालापाचोळ्यामुळे जमिनीचा कस वाढतो व जैवविविधता वाढण्यास मदत होते. हळद-कुंकू, तालीमखाना, पाणकणीस, परळ, बावची, धायटी, दूर्वा, आघाडा, कुसळी गवत, जंगली तुळस, भुईआवळा, टाकळा, द्रोणपुष्पी, रुई, काटेमाठ, घोळ, गुळवेल, अश्वगंधा इत्यादी अनेक वनस्पती नदीकाठावर निसर्गतः उगवताना दिसतात, त्यांचे संरक्षण करण्यासाठी नदीकाठी बांधकामे टाळावीत, मानवी हस्तक्षेप टाळावा, नदीकाठी करंज, वाळुंज, उंबर, जांभूळ यासारखी झाडे लावावीत.

जंगल ही परिसंस्था समस्त जीवनाचा आधार आहे. इतिहासात जितके मागच्या काळात जावे तितकी आपली भूमी दाट जंगलांनी व्यापलेली दिसून येते. लोकसंख्या वाढ व शेती यामुळे जंगलक्षेत्र झपाट्याने कमी होऊ लागले आहे. फॉरेस्ट सर्व्हे ऑफ इंडियाने आयएसएफआर-२०१९ या जाहीर केलेल्या अहवालानुसार आपल्या देशाच्या एकूण भूभागापैकी २५% भूभाग जंगलांनी व्यापलेला आहे. आपले उद्दिष्ट ३३%

जैवविविधता

**Nilgiri Tahr -
Mountain Goat**

Lion Tailed Macaque

**Royal Bengal Tiger -
Sunderbans**

**Gharials in
Ganga River**

**Blue Mormon -
State Butterfly**

**Hariyal -
State bird of
Maharashtra**

**Shekaru -
State Animal of
Maharashtra**

**Tamhan -
State Flower of
Maharashtra**

आहे. त्यामुळे अजून बऱ्याच भूभागावर जंगल निर्माण होणे आवश्यक आहे. राष्ट्रीय उद्याने, टेकड्या, डोंगर, पर्वतांचे उतार, नदीकाठ, शेतांचे बांध, शहरांमधील मोकळ्या जागा, ऑफिसेस, शाळा यांचे आवार, हाऊसिंग सोसायट्या, फार्म हाऊसेस, रस्त्यांच्या दुतर्फा देशी झाडांची लागवड करून ती योग्य रीतीने वाढविली तर जंगलक्षेत्र वाढण्यास नक्की मदत होईल.

मानव हा या सृष्टीचा अविभाज्य घटक आहे. या पृथ्वीवर उत्पादन, उपभोग व विघटन या क्रिया चक्राकार गतीने चालू असतात. यात मानवाची भूमिका फक्त उपभोक्त्याचीच आहे. अन्न, वस्त्र, निवारा, औषधे, मनोरंजन यांच्या पूर्ततेसाठी त्याला निसर्गावर अवलंबून रहावे लागते. निसर्गात इतर प्राणी फक्त नैसर्गिक प्रेरणेनेच जगत असतात; परंतु माणूस हा निसर्गात मोठे दूरगामी बदल करण्याची आकांक्षा धरणारा व तशी क्षमता असणारा एकमेव सजीव आहे. आपल्या बुद्धिमत्तेच्या जोरावर माणसाने भौतिक, यांत्रिक प्रगती झपाट्याने केली. शिकार व कंदमुळे खाऊन जगणारा आदिमानव शेती करू लागला. म्हणजेच जमिनीच्या एका तुकड्यावर एका विशिष्ट प्रकारच्या वनस्पती वाढवून, त्याने तिथल्या नैसर्गिक परिस्थितीत जगणाऱ्या सर्व वनस्पतींना, कीटकांना, पक्ष्यांना, प्राण्यांना हुसकावून लावले. तिथल्या जमिनीची सुपीकता व सूर्यशक्ती केवळ एकाच प्रकारच्या वनस्पतीवर केंद्रित केली. म्हणजे थोडक्यात तिथली जैवविविधता नष्ट केली. माणसाचा निसर्गात हस्तक्षेप शेतीच्या उदयाबरोबर सुरू झाला व तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीसोबत तो वाढतच राहिला. अन्न व लाकडाची गरज वाढली आणि माणसाने आजूबाजूच्या जंगलावर कुरघोडी करण्यास सुरुवात केली. या ठिकाणी गोष्टीतल्या मूर्ख शेखचिल्लीची आठवण झाल्यावाचून राहत नाही. शेखचिल्ली झाडाच्या ज्या फांदीवर बसला होता, तीच फांदी कुऱ्हाडीने तोडत होता. त्या शेखचिल्लीसारखेच माणसाची आज अवस्था झाली आहे. ज्या निसर्गावर माणसाचे अवघे अस्तित्वच अवलंबून आहे, त्या निसर्गाचाच तो आपल्या कर्माने विनाश करत आहे. माणसाने निर्माण केलेल्या कृत्रिम गरजा, चैन, नफा, संपत्तीचा साठा सत्तेचा हव्यास, भोगवादी, अशाश्रित जीवनशैली या सर्व गोष्टी त्याला झपाट्याने विनाशाच्या दरीकडे खेचत आहेत. डोळे उघडे ठेवून निसर्गाच्या नियमांचा

अभ्यास व अवलंब करण्याची वेळ आली आहे. निसर्गात चैन नाही, साठेबाजी नाही, हाव नाही, भ्रष्टाचार नाही, खोटेपणा अगर पिळवणूक नाही, अनिर्बंध प्रजोत्पादन नाही, निसर्गाचा समतोल म्हणजे गरजेपुरते मिळविणे, थोडक्यात समाधान. निसर्गाचा मंत्र म्हणजे, 'जगा आणि जगू द्या.'

'माती असशी, मातीत मिळसी' या पंक्तीमधील भावार्थ आपण लक्षात घ्यायला हवा. या मातीतून जन्मणाऱ्या प्रत्येक मानव व मानवतेवर जीवाशी स्नेहपूर्ण संबंध राखायला हवे, नैसर्गिक संसाधने फक्त माणसासाठी आहेत, ही भावना कमी होऊन इतर जीवांनाही जगण्याचा हक्क आहे. त्यांच्या अधिवासाचे रक्षण करणे ही आपली जबाबदारी आहे, ही जाणीव वाढीस लागायला हवी. उत्क्रांती शास्त्राचा जनक म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या चार्ल्स डार्विन या महान विभूतीने म्हटले आहे, "सृष्टीतील सर्व सजीवांविषयी वाटणारी आत्मीयता हा मानव जातीच्या सर्वात उदात्त पैलूपैकी एक आहे."

एका बाजूला आपला जगण्यासाठीचा संघर्ष व जगण्याची गती जसजशी वाढते आहे तसतसे निसर्गाच्या समीप जाण्याची, त्यातून जगण्यासाठी शक्ती मिळवण्याची इच्छा वाढते आहे, निसर्गापासून दुरावल्याची जाणीव तीव्र होत आहे. म्हणूनच निसर्गावर स्वामित्व गाजवून जगण्यापेक्षा त्याच्याशी सुसंवादी जीवन जगायला हवे. म्हणूनच पर्यावरण रक्षण ही प्रत्येकाची जबाबदारी आहे. आपल्या पुढच्या पिढ्यांसाठी पैसाअडका, स्थावर मालमत्ता, बँक बॅलन्स राखून ठेवण्यापेक्षा त्यांना शुद्ध हवा, पाणी, सकस अन्न, निरोगी वातावरण आणि सुरक्षित समाजजीवन मिळावे यासाठी तरतूद करणे हे जास्त संयुक्तिक व गरजेचे आहे.

झाडांच्या पानांची सळसळ, पक्ष्यांचे कूजन, मातीचा सुगंध, झुळझुळ वाहणाऱ्या झऱ्याचा नाद, उंचावरून कोसळणाऱ्या धबधब्याचा जोश, खोऱ्यात घुमणाऱ्या वाऱ्याचा आवाज, अथांग पसरलेल्या आभाळाची निळाई, मोहून टाकणारे इंद्रधनुष्याचे रंग, सागराच्या लाटांची गाज. या सगळ्यांशी माणसाच्या अंतरीचा सूर जुळला तर? सुख सुख म्हणतात ते यापेक्षा वेगळे काय असू शकते?

- उमा कळमकर

सदस्य, महाराष्ट्र वृक्ष संवर्धिनी

(पर्यावरणपुरक स्थानिक झाडांची यादी पुढील पानावर दिलेली आहे.)

झाडे लावताना स्थानिक झाडांचा विचार जरूर करावा...

पर्यावरणपुरक झाडांची लागवड करून आपल्या बरोबर इतर वन्यजीवांनाही वाचवा

औषधी झाडे :

हिरडा, बेहडा, आवळा,
अर्जुन, कडुनिंब, करंज,
रिठा, निरगुडी

१२ तासापेक्षा अधिक काळ

प्राणवायू देणारी झाडे :

वड, पिंपळ, उंबर, नांदुक,
कडुनिंब, कदंब

हवेतील प्रदूषण

दर्शविणारी झाडे :

पळस व चारोळी

रस्त्याच्या मधील भागात

लावण्यास योग्य झाडे :

कोरफड, शेर, कोकली, रुई,
जट्रोफ, अश्वगंध, सिताफळ

हवामान स्वच्छ

ठेवणारी झाडे :

धुजा, पळस, सावर,
कदंब, आमलतास

वनशेतीसाठी

उपयुक्त झाडे :

आवळा, अंजीर, फणस, चिंच,
तुती, करवंद, बोर, करंज

घराभोवती लावण्यास

योग्य झाडे :

रक्तचंदन, चंदन, उंबर,
बकुळ, पारिजातक, बेल

शेताच्या बांधावर

लावण्यास योग्य झाडे :

बांबू, हादगा, शेवगा, शेवरी, तुती,
भेंडी, तुळस, कडुनिंब, कडीपत्ता

शेताच्या कुंपनासाठी :

सागरगोटा, चिल्हार,
शिककाई, हिंगणी,
घायपात, जट्रोफा

शेतजमिनीची सुपिकता

वाढविणारी झाडे :

उंबर, करंज,
साधी बाभुळ, शेवरी

सरपणासाठी उपयुक्त झाडे :

देवबाभुळ, खैर, बाभुळ,
हिवर, धावड, बांबू

औद्योगिक क्षेत्रातील प्रदूषण

निवारण करण्यासाठी झाडे :

पिंपळ, करंज, पुत्रजीवी, उंबर,
अशोक, शिरीष, आंबा,
सिताफळ, जांभुळ, रामफळ,
अमलतास, पेरू, बोर,
कडुनिंब, आवळा, चिंच,
कदंब, मोहा, बेल

धुळीचे कण व विषारी वायूपासून निवारण करण्यासाठी
(सर्व जीवनदायी वृक्ष) : आंबा, अशोक, बकुळ, सोनचाफा,
जास्वंद, पारिजातक, रातराणी, मेहंदी, तुळस, मोगरा

वरीलप्रमाणे वृक्ष लागवड

केल्यास आपल्या परिसरातील
जैवविविधता संरक्षित होईल.

Feedback

It was such a blessing to meet the whole Poornam Ecovision Foundation team last week and for them to give me time in explaining what they do. Everybody at office is always busy with their respective project. Thank you team for explaining how things are done and taking out time.

- Vandani, Belapur

Namaskar

Poornam Ecovision is doing a wonderful job by spreading awareness about the current environmental situations and also how we can overcome these. It's a very good initiative. They have a very nice, efficient and very professional team. It was a pleasure to be a part of Poornam. Keep up the Good Green Work.

Yogini Bapat

Central Team,
Paryavaran Sanrakshan Gatividhi